

2022 Toneelgroep Maastricht – Schuld
Interview met Jouman Fattal, regisseur

“We kennen de verhalen van Syriëgangers die radicaliseren. Die krijgen volop aandacht, maar de verhalen van slachtoffers worden niet of nauwelijks verteld. Vanaf dag één voelen we als team de noodzaak om dit te vertellen.”

Het thema vluchtelingen vanuit een ander perspectief belicht, een allesbehalve conventionele cast en, last but not least, een verhaal dat zo aangrijpend is dat je misschien even zou willen wegstijgen. Maar dat doe je niet door de indringende manier waarop het verteld wordt. Met haar regiedebuut *Schuld* gaat regisseur en actrice Jouman Fattal de uitdaging met haar publiek graag aan en schuwt een kritische noot niet. *Schuld* is Jouman's eigen productie voor Toneelgroep Maastricht en vertelt het verhaal over een Jezidische vluchteling en voormalig IS slavin. Het stuk is vanaf 6 oktober te zien in theaters door het hele land.

Gedeelde drijfveer

Maatschappelijk theater maken over actuele onderwerpen die haar raken of boos maken en daarbij vooral het slachtoffer een podium bieden. Als kunstenaar en lid van het artistieke team van Toneelgroep Maastricht voelt Jouman de noodzaak om personages te creëren die nog nooit personage zijn geweest. Een drijfveer die ze deelt met Timen Jan Veenstra, schrijver van het stuk. *Schuld* legt dan ook de focus op de slachtoffers. “De noodzaak zoals Timen die ervaart en die voor hem het motief is geweest om dit onderwerp te kiezen, die voel ik precies zo, omdat de verhalen van de daders al zoveel aandacht krijgen,” vertelt Jouman vanuit haar stoel in het theater van de Bordenhal in Maastricht. In tegenstelling tot eerdere producties die ze voor en met Toneelgroep Maastricht maakte, zit ze deze keer uitsluitend als regisseur op deze plek. “Na onze laatste voorstelling samen (‘Broken Winged Bird’) wisten Timen en ik sowieso dat we ook in een volgende samenwerking bij het thema oorlog, oorlogstrauma's en PTSS wilden blijven. We hebben daarbij nu alleen heel bewust gekozen voor een vrouwelijk hoofdpersonage en een thema dat nu actueel is.”

Kritisch en komisch

In *Schuld* wordt het verhaal verteld van Aryán, een Jezidische vrouw die naar Nederland is gevlucht, nadat ze als slavin heeft vastgezeten bij IS. In Nederland wordt ze in de supermark geconfronteerd haar verkrachter, de IS-strijder Sulejman. Dit dwingt haar tot handelen. Jouman: “De Jezidi's zijn een vaak vergeten volk uit het Midden-Oosten die al sinds 2014 de grootste slachtoffers zijn van IS en waarvan grote getalen ook hier in Nederland wonen. We kennen de verhalen van Syriëgangers die radicaliseren, die krijgen volop aandacht, maar we hebben het er eigenlijk nooit over wat ze aanrichten. Terwijl de slachtoffers die de gruwelijkheden daar hebben weten te ontvluchten ook hier in Nederland rondlopen en tussen ons leven. Hun verhalen worden niet of nauwelijks verteld.”

Een behoorlijk pittig onderwerp. “Ja, maar heel belangrijk. Vanaf dag één voelen we als team de noodzaak om dit te vertellen,” stelt Jouman. “De teksten van Timen versterken dit alleen maar. De teksten zijn poëtisch in ritme en taalgebruik en tegelijkertijd toch ook realistisch, met hier en daar een komisch kritische noot ten aanzien van de op de manier hoe wij Nederlanders omgaan met vluchtelingen. Dat schrille contrast maakt het heel spannend. Je voelt de emoties en het vuur in zijn teksten. Het zorgt voor creativiteit en vooral een enorme portie motivatie bij de cast om dit verhaal op het podium te brengen.”

Weg van typecasting en traditionele rolverdeling

Voor die cast heeft het team van Schuld heel bewust de keuze gemaakt alleen met vrouwelijke acteurs te werken en daarmee alle vormen van typecasting achterwege te laten. “Je had het heel klassiek kunnen spelen met acht acteurs, mannen en vrouwen, maar we willen juist afstappen van traditionele manier van casten. We laten alle stereotypen los, zowel op het gebied van gender, maar ook in kleur en leeftijd. We willen vasthouden aan het perspectief van de survivors. Het gaat over vrouwen en we kruipen dus ook in het hoofd van die vrouwen; hoe kijken zij naar mannen en hoe ondergaan zij gruwelijke daden als verkrachting en mishandeling.” Actrice Gonca Karasu gaat de rol van hoofdpersonage Aryán spelen, de andere actrices - Evrim Akyigit, Anne-Chris Schulting en Ebony Wilson - spelen alle rollen eromheen. “Ze zijn het hart, de longen en hersenen van het hoofdpersonage. Gedurende het stuk schakelen we voortdurend tussen het heden en verleden. Bovendien moeten alle actrices, behalve Gonca, alle rollen kunnen spelen. Dit rouleert.” De enige man op het podium is Sam Gysel, componist en muzikant. “Sam is een belangrijk onderdeel van de wereld die we creëren, het onderbuikgevoel. Hij maakt de muziek tijdens de repetities. Hij componeert letterlijk met ons, terwijl wij aan het spelen zijn, dat is heel bijzonder. Het zorgt voor een heel aangrijpend en mooi geheel.”

Andere perspectieven op podium

Schakelen in tijd én in rollen, daarmee vraagt Jouman nogal wat van haar publiek. Ze is duidelijk niet bang haar publiek uit te dagen. “Je moet je publiek niet onderschatten. Achterover leunen is er niet bij. Je zult zeker in het eerste deel moeten wennen, op de punt van je stoel zitten en jezelf afvragen hoe het nu precies zit. Dat maakt het spannend en houd je juist scherp.” Iets wat volgens Jouman goed past bij het thema en verhaal. “Ik hoop dat het bijdraagt aan de bewustwording aan welk narratief wij in het Westen aandacht geven in media en cultuur en welke niet, en waarom. Maar het is niet alleen een verwijt. We maken ons er allemaal schuldig aan. Ook ik heb rollen gehad als Syriëganger. Dat wil ik graag rechtek trekken door nu ook andere perspectieven voor het voetlicht te brengen. Zie het dus vooral ook als een stuk om te ontroeren, om te inspireren om op een andere manier te kijken. En vooral ook te blijven kijken en niet weg te kijken.”

Toneelgroep Maastricht presenteert Schuld van 6 oktober tot en met 26 november in de Nederlandse theaters.

Meer informatie: [Schuld | Toneelgroep Maastricht](#)